

מראי מקומות - יבמות

טז.

ו. ואמר ג' דברים, צרת הבת אסורה, עמון ומואב, וכו' הק' הבניהו, למה הי' צריך לומר דברים אחרים שאינם מעניין זה כלל. ועוד, מניינא ל"ל. וביאר דאמר דברים אלו כדי לאמת עדותו, שלא יחושו השומעים דדלמא כיון שהזמן שאמר חגי הנביא דברים אלו היו הרבה שנים לשעבר, א"כ אולי שגה בזה. וע"ז אמר כל העדות באופן מדויק, דאמר ג' דברים אלו, ולא יותר, והם הדברים שאמר בשעת מעשה.

ז. עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית פרש"י, ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב... ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית. ולכא' משמע מדבריו דכיון דלא קדשום עולי מצרים, ממילא אין להם שום איסור לעבוד הקרקע בשביעית. והק' הקהלות יעקב (סי' י, אות א') דבריש פרק ו' דשביעית אי' ג' ארצות וכו', וכל שהחזיקו עולי מצרים מכזיב עד הנהר נאכל אבל לא נעבד, וא"כ איך אמרי' כאן דמותר לעבוד האדמה בשביעית במקום שכבשו עולי מצרים. והביא מהחזון איש (שביעית ג', כ"ד) דת' דאין כוונת רש"י לומר דבכל כיבוש עולי מצרים אינו נוהג שביעית, רק אותן הרבה כרכים שראו חכמים שהן תקנת עניים, הניחו מלחייבם דיני שביעית, ואין בכלל זה מכזיב עד הנהר. עוד הביא הקה"י דגם המקדש דוד כ' כן, אלא דהוסיף להגדיר ע"פ מש"כ הרמב"ם (שמיטה ד, כז) דגזרו איסורי שביעית בסוריא כדי שלא יניחו א"י וילכו וישתקעו שם. והביא מתוס' בנזיר (נד:) דהטעם שגזרו טומאה על ארץ העמים הוא כדי שלא יצאו מא"י לחו"ל. ולפ"ז, בכל מקום שגזרו טומאה, יש לחייב טפי דיני שביעית [דהא נראה דהיו חוששים באותן מקומות שלא ישתקעו שם]. וא"כ, י"ל דכמו דאי' ברמב"ם (טו"מ יא, יב) דהעירות שהיו מובלעים בתוך תחום א"י, הגם דאינם א"י, מ"מ לא גזרו בהם טומאה, א"כ י"ל דה"ה דלא גזרו בהם דיני שביעית, וא"ש דברי רש"י, די"ל דכרכים אלו הם מובלעים בתוך התחום, ולכן אין להם דיני שביעית.

ח. ועדיין לא הגעת לדועי בקה, וכו' ע' במהרש"א שרמז לו ע"פ הא דאי' דנביאים הראשונים היו נקראים רועי בקה, והאחרונים רועי צאן, ואמר לו דאף אם שמעת דבר זה מרועי בקה, דהיינו נביאים הראשונים, אין בידך כלום, שהרי לא הבנת היטב דבריו. וע"ז השיב לו ר"ע דהגיע אף לרועי צאן, שהוא רמז למשה רבנו, וכוונתו לומר דהא ג"ש דעליה הוי ממש רבנו, דאדם אין דן ג"ש מעצמו, ולכן שפיר ידעי' דצרת ערוה אסורה.

המשך בעמוד הבא

א. תפסו לר' יהושע והושיבוהו, וכו' פי' המהרש"א, דר' יהושע הי' גדול הרבה בשנים, ולכן י"ל דר' דוסא הכירו, ולא שאלו מי הוא, אלא תפסו והושיבו מיד, ורק לראב"ע ור"ע שאל. ומה שהושיבו לר' יהושע ולראב"ע על מטה של זהב, י"ל דזהו משום דר' יהושע הי' האב"ד, וראב"ע הי' הנשיא, אבל החשיב ר"ע לתלמיד, ולכן ישב על הכסא. וע"ע בבן יהוידע, שביאר דלא הי' מקום אלא לג' על המטה של זהב, ואם הי' אומר ר' דוסא להם לישב עליו, היו מסרבין משום כבודו, ולכן הי' צריך להושיבו על המטה של זהב. אבל כיון שהיו הג' יושבים על המטה של זהב, אמר לר"ע לשבת, וישב על הכסא, דזה אינו כבוד כ"כ, וא"כ אין מקום לסרב, ולכן לא הי' צריך להושיבו בפועל.

ב. ויש לו בן לעזרי' חבירינו, קרא עליו המקרא הזה הק' הבן יהוידע, מה חידוש הי' שיש לו בן שאמר כן בלשון תימה. ועוד, למה קרא עליו מקרא זה דוקא. וביאר דכיון ששמע שאמר ר' יהושע דשמו ר"א בן עזרי", דייק הא דאמר "בן עזרי", שהי' לרמז דדומה לאביו, מה אביו הי' גדול בתורה, אף הוא הי' גדול. וע"ז תמה ואמר, האם יש באמת בן לעזרי' חבירינו שדומה לו. א"כ, אף שהוא נראה לי כנער, מסתמא ראוי לומר עליו הקרא נער הייתי גם זקנתי, דהיינו דאע"פ שנער הוא, זקן הוא, שקלט הרבה חכמה בזמן מועט שאביו קלט אחר הרבה שנים. אבל המהרש"א פי' דאמר פסוק זה על עצמו, נער הייתי, דהיינו בימי עזרי' אביו, וגם זקנתי, בימי אלעזר בנו, ולא ראיתי צדיק, דהיינו עזרי', נעזב, וזרעו מבקש לחם, אלא שניהם עשירים הם.

ג. התחילו מסבבים אותו בהלכות פי' המהרש"א, עשו כן כדי שלא יכיר שעיקר ביאתם הוא על דין צרת הבת, ויתירא לגלות להם האמת.

ד. בכור שטן פי' המהרש"א, דנקרא בכור על שם שהוא סומך על כפל חכמתו, ונקרא שטן משום שלא ישוב מפני כל, ועומד על דבריו (וכמש"כ רש"י).

ה. שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ע' במהרש"א שהביא דשי' הרמב"ם היא דבאמת ר' דוסא שמע מחגי עצמו, והאריך ימים הרבה, מתחלת בית שני עד אחר חרבנו, אבל בספר יוחסין (אות ד') הביא הרמב"ם וחולק עליו, שלא האריך ר' דוסא שנים כ"כ, אלא שהי' לו קבלה ע"ז, או שחגי האריך ימים אחר בנין הבית השני הרבה [וע' בהג' היעב"ץ שם מה שהק' ע"ז].

מראי מקומות - יבמות

טז. (המשך)

ז. ר' יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים

ומבואר בגמ' דטעם הדבר הוא משום עבדי שלמה או משום בנות ירושלים, דהיינו דאולי מי שבא לפנינו להתגייר הוא באמת ממזר. וכ' בדברות משה (סי' י"ד, הערה ע"ח) דלכא' יוצא מזה חידוש גדול, דאף דבאמת הם הוו ישראלים גמורים, ולכא' מוטל עלינו חיוב להחזירן לתשובה, ומסתבר שיש ג"כ דיני ערבות עליהו (ויש לעי' למה אי"ז פשוט, ורק "מסתבר"), ומ"מ חזינן מסוגיין דאין מקבלים אותן להיות גרים, דהיינו, דלא רק דאין כאן מצוה להחזירם בתשובה, אלא אדרבה, איסור הוא לקבלם, עד כדי כך שגזרו על כל בני העיר, אף הגוים גמורים, שלא לקבלם להיות גרים, שמא יהי' זה ולד מהישראלית שהוא ממזר. וא"כ נראה מזה, דודאי מי שידוע שהוא ממזר, ו"יצא לתרבות רעה ונשתמד, שאין לנו להשתדל להחזירו בתשובה וגם הוא אסור. אף שהוא דבר תמוה מאד, דאם בשביל שלא יקח בת ישראל, הרי יכולין לקבלו ולאסור אותו לקהל, כמו הגרים מעמון ומואב ומצרי ואדומי שלא מצינו שאסור לקבלם". וכ' לתמוה על מה שלא הביאו הפוסקים זה לדינא, וכ' דאולי כל

זה הוא רק היכא שיצא מכלל ישראל ודבק בעכו"ם, אבל ממזר שהוא בערי ישראל שיצא לתרבות רעה יש להשתדל להחזירו בתשובה כדי שלא ילמדו ממנו, וסיים "וצ"ע לדינא".

י. כל הכתמים הבאים מן הרקם טהורין

הק' רש"י בב"ק (ל"ח), הא כבר גזרו חז"ל שדין נכריות להיות כזבות, וא"כ דמם טמא, ולמה לא גזרו גם על כתמיהן. ות"י רש"י דכיון דאף בישראל כתמיהן טמאין רק מדרבנן, א"כ לא גזרו על כתמי עכו"ם [וכ"כ המאירי כאן]. והק' הדברות משה (סי' י"ד, הערה ע"ז), דהא מאי דאמרי' דכתמים אינן אלא מדרבנן הוא רק היכא דשאלו לאשה ואמרה דלא הרגישה, אז אמרי' דכתם זה אינו טמא אלא מדרבנן. אבל סתם כתם שימצא בשוק, הא אמרי' דרוב נשים רואים בהרגשה, וא"כ י"ל דהרגישה וראתה דם, ולכן הוי הכתם טמא מדאורייתא. וא"כ, למה לא גזרו על כתמיהן של עכו"ם. וע"ש שכ' ליישב דעת תוס' בנדה שג"כ כ' כעין מש"כ רש"י (ולכא' כוונתו בזה ליישב דעת רש"י ג"כ), ות"י דאולי כוונת התוס' היא דכיון דמצוי שבכתמים איכא אלו שטהורין מדאורייתא בישראלית, לא גזרו רבנן בנכרית.